

3 MEDIAKASVATUS

3.1 Lapset ja media

Media on osa lasten jokapäiväistä elämää ja sosiaalisia suhteita. Media värittää lasten puheita ja leikkejä silloinkin, kun mitään medialaitetta ei ole näköpiirissä. Media vaikuttaa myös arjen ajankäyttöön ja elämäntapaan. Monet lapset ja nuoret viettävät median parissa paljon enemmän aikaa kuin seurustelevat perheensä kanssa. Aikuisten esimerkin ja kasvatuksen ohella lapsi ottaa myös mediasta aineksia tunne-elämänsä, itsetuntonsa ja maailmankuvansa rakentamiseen.

Lapsi oppii mediasta paljon hyödyllisiä ja myönteisiä asioita, ja media voi haastaa lapsen käyttämään älyään aivan uudella tavalla. Vanhemman tulee kuitenkin auttaa lastaan ymmärtämään, ettei median maailma ole todellisuuden peili. Median kieli ja kuvitus rakentuvat usein stereotyyppien ja yksinkertaistuksien varaan.

Faktaa on yhä vaikeampi erottaa fiktiosta. Toimittajan, kameran tai mikrofonin paikallaolo vaikuttaa aina tapahtumien kulkuun. Mediassa rakennetaan tarinoita, joissa tärkeitä ovat tunnevaltaiset huiput ja käännekohdat, olipa kyseessä sitten uutiset, saippuaopera tai tietokonepeli. Media välittää raakuuksia, väkivaltaa ja seksiä lasten silmien eteen ennen kuin lapset kykenevät edes ymmärtämään niitä. Pelkoa herättäviä tapahtumia tunkeutuu yhä enemmän lasten maailmaan myös aivan tavallisissa uutis-, ajankohtais- ja asia-ohjelmissa.

Media vaikuttaa myös lasten fyysiseen terveyteen, usein pitkälle aikuisikään asti. Television katselu on yhteydessä lasten ylipainoon. Runsas television ääressä nököttäminen vie aikaa ja innostusta liikkumiselta ja hidastaa aineenvaihduntaa. Mainokset innostavat popsimaan epäterveellisiä välipaloja. Samalla kun media tarjoaa aivan uudenlaisia mahdollisuuksia, lapset kohtaavat mediassa myös heille sopimattomia asioita.

3.2 Linkkivinkit, oppituntipaketti ja sopimuspohjat

Mediakasvatusmateriaalia opetukseen:

- 1 – 4 -luokat:
  - Hiiripiiri (tässä kansiossa)
  - Kerhokeskus: <http://www.kerhokeskus.fi/index.php?mid=317> (luettu 10.6.2010).
Tilattavaa materiaalia:
    - Muffe ja kadonnut avain – mediakasvatuksen tehtäviä 3 – 8 -vuotiaille
    - Mediakasvatus esi- ja alkuopetuksessa
    - Kuvaa, ääntä & tekstiä – medialukutaidon harjoituksia alkuopetukseen
- 5 – 6 -luokat:
  - MLL. Nettiviisaaksi - Oppituntipaketti nettiturvallisuudesta 5.–9.-luokkalaisille. Saatavilla <http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/a418363d31a97831792d99ec2685c4be/1276455954/application/pdf/12106327/Nettiviisaaksi.pdf> (luettu 10.6.2010).
  - Hiiripiiri sovellettavin osin
- Huoltajille:
  - Sopimuspohjamallit **Median hallinnan muistilista, Minä ja lapseni internetin käyttö, Minä ja internet sekä Tietokoneen käyttö** ovat tämän luvun lopussa sekä saatavilla <http://www.mll.fi/vanhempainnetti/kattapidempaa/tyokalut/> (luettu 10.6.2010).
  - Mediakasvatuksen työkirja (sisältäen em. sopimukset) kokonaisuudessaan MLL:n sivustolla. Saatavilla http://mll-fi-bin.directo.fi/@Bin/d86ebc68f13939b0052395ac2eeb7fc7/1276456532/application/pdf/11644135/JKK_MediaTK_pieni.pdf (luettu 10.6.2010).
- www.tietoturvakoulu.fi (luettu 10.6.2010). (Turvallisesti netissä: opettajille, oppilaille, huoltajille.)

MLL. Nettiviisaaksi – oppituntipaketti 5.-9. –luokkalaisille :

Sisällysluettelo

Nettiviisaaksi oppituntien käyttäjälle	2
1. Nettiviisaaksi-tunnit	3
1.1. Nettiviisaaksi-tuntien tavoitteet	3
1.2. Tuntien kuvaus	3
2. Ensimmäinen tunti: Kuvien välittämien mielikuvien ja netin julkisuuden pohdintaa	4
2.1. Virittäytyminen	4
2.2. Astu askel eteenpäin	5
2.3. Kuvat kertovat	6
2.4. Video: Miian yleisö	6
2.5. Kotitehtävän ohjeistus: Huoltajan haastattelu	7
3. Toinen tunti: Miljoonia mielipiteitä	8
3.1. Kotitehtävän purku	8
3.2. Kastemadot, kannattaako?	9
3.3. Kotitehtävän ohjeistus	11
4. Kolmas tunti: Mitä tehdä, jos... ..	12
4.1. Video: Hyvä läppä?	12
4.2. Bittimörköjen kesyttäjät	13
5. Neljäs tunti: Montako tuntia viikossa?	16
5.1. Netinkäyttöpäiväkirjojen käsittelyä	16
5.2. Koukussa nettiin?	17
5.3. Totta vai tarua?	17
5.4. Palaute Nettiviisaaksi-tunneista	18
6. Lisätehtäviä	19
6.1. Mitä tietokoneesi kertoisi sinusta?	19
6.2. Selvitä kuka?	19
6.3. Kuvat kertovat (laajennus 1. tunnin tehtävään)	20
6.4. Testaa nettitaitosi	20
6.5. Itsenäinen tehtävä nettiturvallisuuksiasioista	20
6.6. Keskustelua netin ongelmatilanteista	20
6.7. Sarjakuvia netin ongelmatilanteista	20
7. Lasten ja nuorten nettisanastoa	22
8. Tuloksia ja kokemuksia oppituntien tehtävistä	23
9. Yhteenvetoa	27
10. Lopuksi	28
LIITTEET	29

Lähde: MLL. Nettiviisaaksi - Oppituntipaketti nettiturvallisuudesta 5.–9.-luokkalaisille

Saatavilla <http://mll-fi->

bin.directo.fi/@Bin/28adafb8eddddc56b09180b0e20e203/1272525092/application/pdf/11918265/nettiviisaaksi_28%208.pdf (luettu 10.6.2010).

Nettiviisaaksi-tuntien tavoitteet

- Nuori pohtii nettimaailman eri ilmiöitä ja saa välineitä oman ajattelunsa tueksi.
- Nuori ymmärtää netin julkisen luonteen ja oppii suojaamaan omia tietojaan.
- Nuori oppii arvioimaan päihteisiin liittyvää nettitietoutta kriittisesti.
- Nuori tiedostaa, mitkä ovat hänen oikeutensa ja velvollisuutensa netissä.
- Nuori pohtii netin ongelmatilanteita ja löytää ratkaisuja niihin.
- Nuori kiinnittää huomiota netin luotettavuuteen.
- Nuori oppii tarkkailemaan omaa netinkäyttöään entistä kriittisemmin.
- Nuori osaa tarvittaessa rajoittaa netinkäyttöään.
- Nuoret ja vanhemmat keskustelevalle kotitehtävän avulla netinkäyttötavoistaan ja saavat tietoa netin erilaisista käyttömahdollisuuksista.
- Vanhemmat oppivat ymmärtämään lastensa mediaympäristöä entistä paremmin sekä nuoret tutustuvat vanhempiensa netinkäyttötapoihin.

Tuntien kuvaus

- Nettiviisaaksi-oppituntipaketti sisältää neljä oppituntia ja niihin liittyviä kotitehtäviä.
- Jokaisen tunnin aikana syvennyttään omaan teemaansa.
- Viimeisellä tunnilla kootaan yhteen aiemmilla tunneilla opittua.

Oppitunti 1: Kuvien välittämien mielikuvien ja netin julkisuuden pohdintaa (45 min)

- Tunnilla käsitellään omia netinkäyttötapoja luokan yhteisessä toiminnallisessa harjoituksessa.
- Tarkastellaan ryhmissä muun muassa päihdesisältöisten kuvien välittämiä mielikuvia.
- Katsotaan video ”Miian yleisö”. Video kertoo työstä, joka laittaa itsestään kuvia nettiin. Pohditaan netin julkisuutta ja siitä aiheutuvia ilmiöitä.
- Tuntiin liittyy lasten ja huoltajien yhteinen toiminnallinen kotitehtävä.

Oppitunti 2: Miljoonia mielipiteitä (45 min)

- Tunnilla tutustutaan päihdesisältöiseen nettikeskusteluun ja tehdään siihen liittyviä tehtäviä. Tarkastellaan tekstiä kriittisesti ja pohditaan tekstissä olevien väitteiden luotettavuutta.
- Tuntiin liittyy kotitehtävä omasta netinkäytöstä.

Oppitunti 3: Mitä tehdä, jos... (45 min)

- Tunnilla katsotaan video ”Hyvä läppä?”, joka käsittelee nettikiusaamista. Tehdään videoon liittyviä tehtäviä.
- Pohditaan ryhmissä ratkaisuja erilaisiin netin ongelmatilanteisiin.

Oppitunti 4: Montako tuntia viikossa? (45 min)

- Tunnilla annetaan välineitä tunnistaa oma ja muiden nettiriippuvuus.
- Tehdään itsenäisesti ”Koukussa nettiin” -testi.
- Katsotaan video ”Sokkotreffit”, jossa käsitellään roolihuijaamista ja tiedon luotettavuutta netissä.
- Tehdään netin luotettavuuteen liittyvä toiminnallinen tehtävä.
- Pohditaan omaa netinkäyttöä kotitehtävän avulla.

Lähde: MLL. Nettiviisaaksi - Oppituntipaketti nettiturvallisuudesta 5.–9.-luokkalaisille Saatavilla

<http://mll-fi->

bin.directo.fi/@Bin/28adafb8edddcb56b09180b0e20e203/1272525092/application/pdf/11918265/nettiviisaaksi_28%208.pdf (luettu 10.6.2010).

Median hallinnan muistilista

1. Aloita, kun lapsesi on pieni. Hyvät median käytön tottumukset olisi parasta luoda jo ennen kouluikää. Kun lapsi kasvaa vanhemmaksi, häneen on vaikeampi vaikuttaa ja asettaa rajoja.
2. Tehkää pelisäännöt. Sopikaa yhdessä eri välineiden käyttöä koskevista säännöistä ja rajoituksista. Päivittäkää sääntöjä lapsen kasvaessa ja hänen valmiuksiensa kehittyessä.
3. Sijoita televisio, tietokone ja pelilaitteet yhteisiin tiloihin.
4. Varmista, että lapsesi median parissa viettämä aika on tasapainossa liikunnan, harrastusten, luovan leikin ja ulkoleikkien kanssa.
5. Varmista, että lapsesi nukkuu riittävästi. Illalla chattaaminen, surffaaminen tai pelaaminen ei saa myöhästyttää nukkumaan menoa ja leikata tärkeää lepoaikaa.
6. Tarkastele omaa tapaasi katsoa ja kuluttaa mediaa - ja muuta tapojasi tarvittaessa. Muista, että sinä olet lapsesi tärkein roolimalli.
7. Osallistu lapsesi mediankäyttöön - katsele, pelaa ja keskustele hänen kanssaan. Anna hänen opettaa ja näyttää sinulle osaamistaan asioita.
8. Opasta lastasi tekemään hyviä mediavalintoja.
9. Tutustu televisio-ohjelmien, elokuvien ja pelien ikärajoihin sekä sisältökuvauksiin. Ne auttavat sinua valitsemaan lapsellesi sopivaa katsottavaa.
10. Suojaa lastasi väkivaltaisilta mediasisällöiltä.
11. Seuraa lapsesi käyttäytymistä, kun hän on kohdannut jotain pelottavaa tai väkivaltaista televisiossa tai videopelissä.
12. Ole läsnä ja käytettävissä, kun lapsesi haluaa puhua mediassa kohtaamistaan asioista. Lohduta, korjaa väärinkäsityksiä, anna lisätietoa ja selitä.
13. Puhu lapsesi kanssa stereotyyppisistä ja väkivaltaisista mediakuvista.
14. Kerro strategioista, joita mainostajat käyttävät lapsiin.
15. Pidä huoli, että äänesi kuuluu. Jos mikä tahansa mediasisältö koskettaa sinua epäsovpuudellaan tai hyökkäävyydellään, kerro siitä mediateollisuudelle (ohjelman tai palvelun tuottaja). Tärkeää on tukea äänellään myös laadukasta viihdettä tai muuta mediasisältöä.

Minä ja :n internetin käyttö

1. Tutustun lapseni käyttämiin verkkosivuihin ja -palveluihin. Jos en tiedä miten niitä käytetään, kysyn lapseltani neuvoa.
2. Asetan kohtuulliset ja perustellut säännöt lapseni tietokoneen käytölle ja keskustelen säännöistä lapseni kanssa. Muistan myös valvoa sääntöjen toteutumista, erityisesti tietokoneen parissa käytettävää aikaa.
3. Olen itse esimerkkinä lapselleni.
4. En suutu enkä ylireagoi, jos lapseni kertoo internetin käyttöön liittyvästä ongelmasta. Sen sijaan yritämme yhdessä ratkaista ongelman ja estää sen jatkossa.
5. En pengo tai valvo salaa. Arvostan lastani ja luotan lapseeni enkä käytä valvontakeinoja, jotka eivät ole myös lapsen tiedossa. En myöskään koskaan lue lapseni päiväkirjoja, viestejä tai muita kirjoituksia.
6. Teen tietokoneen ja internetin käytöstä perheen yhteisen asian. Keskustelen säännöllisesti lapseni kanssa hänen kokemuksistaan internetissä. Pyydän lastani hyödyntämään internetiä auttamalla perheen yhteisten tapahtumien suunnittelussa.
7. Kunnioitan lapseni verkossa solmimia ystävyssuhteita ja olen kiinnostunut lapseni online-ystävistä yhtä lailla kuin hänen muista ystävistään.
8. Ilmoitan loukkaavasta aineistosta palveluntarjoajalle ja laittomaksi epäillystä aineistosta Keskusrikospoliisin vihjepalveluun.
9. Kannustan ja autan lastani löytämään internetistä hyödyllisiä ja hauskoja sivuja, jotka liittyvät hänen kiinnostuksiin, harrastuksiin ja koulutöihin.

Sitoudun noudattamaan yllä olevia sääntöjä.

Paikka ja päivämäärä

allekirjoitus

Minä ja internet

nimeni/kuvani

1. En anna henkilötietojani netissä tuntemattomille enkä täytä mitään henkilötietolomakkeita ilman vanhempien lupaa. Kysyn myös luvan, jos haluan hankkia uuden sähköpostiosoitteen.
2. Kerron vanhemmilleni, jos löydän internetistä jotain minua loukkaavaa tai pelottavaa.
3. En vastaa viesteihin, jotka ovat ilkeitä tai loukkaavia tai saavat muuten oloni epämuodolliseksi. En syytä itseäni, vaikka saisin sellaisia viestejä.
4. Kerron vanhemmilleni, jos haluan sopia tapaamisen jonkun verkossa tapaamani ihmisen kanssa.
5. Keskustelen paljon vanhempieni kanssa, jotta he pysyvät kärryllä siitä, mitä internetissä teen ja keiden kanssa keskustelen.
6. Hyväksyn yhdessä sopimamme tietokoneen käytön säännöt, jotka liittyvät tietokoneen parissa käytettävään aikaan ja vanhempieni hyväksymiin käyttötapoihin ja sivustoihin. Noudatan näitä sääntöjä ja keskustelen sääntöjen muuttamisesta vanhempieni kanssa.
7. En kerro omia salasanojani kenellekään.
8. Otan toiset huomioon verkossa ja käyttäydyn muutenkin fiksun verkkokansalaisen tapaan: en loukkaa muita enkä osallistu laittomaan toimintaan.
9. Pidän vahvasti huolta omasta turvallisuudestani verkossa, koska tiedän että kaikkiin internetissä liikkuviin ihmisiin ei voi luottaa.
10. Ymmärrän, että vanhempani haluavat valvoa internetin käyttöäni, koska he rakastavat minua ja haluavat suojella minua.

Sitoudun noudattamaan yllä olevia sääntöjä.

Paikka ja päivämäärä

 / /

allekirjoitus

Tietokoneen- käyttösopimus

Olemme sopineet tieto- ja pelikoneiden käytöstä seuraavaa:

nimeni/kuvani

ajankäyttö:

ma	
ti	
ke	
to	
pe	
la	
su	

Muuta yhdessä sovittua (esim. mitä jos vastaan tulee jotain pelottavaa tai muuten ikävää, pelien valitseminen, toisten huomioiminen, henkilötietojen luovuttaminen, saako kopioida, maksulliset palvelut jne.)

3.3 Oheislukemisto

www.tietoturvakoulu.fi

Nuorten Netiketti - muista omat oikeutesi internetissä

Netti on mahtava juttu! Netissä on mukava hengaila kavereiden kanssa, etsiä tietoa, pelailla, tutustua uusiin ihmisiin ja vaihtaa ajatuksia. Jokaisella on myös netissä oikeuksia, joita ei saa loukata. Lue nämä oikeudet ja pohdi, käytätkö sinä nettiä fiksusti ja turvallisesti.

Minulla on oikeus yksityisyyteni

Kuka lukee tietojasi? Harkitse, millaista tekstiä ja millaisia kuvia haluat julkaista maailmanlaajuiselle yleisölle. Mieti erityisen tarkkaan ennen kuin annat oman nimesi, puhelinnumerosi, kotiosoitteesi tai sähköpostiosoitteesi netissä. Kerran nettiin laitettua tekstiä tai valokuvaa ei välttämättä saa koskaan poistettua.

Voiko salasanasi arvata? Jos joku tietää salasanasi, hän voi lukea tietojasi, tehdä ostoksia tai lähettää viestejä sinun nimissäsi. Salasanasi kuuluu vain sinulle, ei edes parhaalle ystävällesi.

Minulla on oikeus olla rauhassa

Kenen kanssa juttelet? Kaikki tyypit eivät ole kivoja ja huijaaminen netin keskusteluissa on helppoa. Ole siis tarkkana, kenen kanssa netissä keskustele ja mitä itsestäsi kerrot.

Haluatko tavata nettituttujasi? Monet netissä alkaneet ystävyysuhteet jatkuvat myös netin ulkopuolella. Ota kuitenkin ensimmäiseen tapaamiseen mukaan joku, johon voit luottaa ja sovi tapaaminen julkiselle paikalle. Koskaan ei voi olla ihan varma, minkälaiset ihmiset tapaavat.

Oikeus kertoa jollekin? Jos joku asia tuntuu mielestäsi arveluttavalta tai epämiellyttävältä, älä epäröi puhua siitä toisten kanssa. Sinun ei tarvitse tuntea syyllisyyttä, jos törmäät epämiellyttävään aineistoon netissä. Kerro epäilyttävästä aineistosta vanhemillesi tai muille aikuisille sekä sivuston ylläpitäjälle.

Osaathan käretyttää kiusaajan? Haukkuminen, perättömien juorujen lähettäminen, huijaaminen, salasanan varastaminen, jonkun toisen kuvien luvaton käyttäminen ja syrjivät kommentit ovat kiusaamista. Kerro kiusaamisesta vanhemmallesi tai muulle aikuiselle sekä sivuston ylläpitäjälle.

Minua ei saa huijata

Kuka on tiedon takana? Arvioi nettitiedon luotettavuutta: faktatiedolta vaikuttava aines saattaakin olla mainos ja yliopiston tutkimukselta näyttävä teksti voi olla täyttä humpuukia.

Onko tämä liian hyvää ollakseen totta? Jos joku tarjous tai palvelu kuulostaa liian hyvältä ollakseen totta, se ei todennäköisesti olekaan sitä. Kysy aina vanhempiesi lupa ostosten tekoon!

Muillakin netin käyttäjillä on tunteet

Oikeita ihmisiä? Netissä tapaamasi ihmiset ovat oikeita ihmisiä, vaikka esiintyisivätkin nimimerkillä. Kohtele netissä muita samalla tavoin, kuin muuallakin.

Hyvät tavat kaunistavat? Käyttäydy asiallisesti, suvaitsevaisesti ja ystävällisesti muita käyttäjiä kohtaan - tällöin hekin kohtelevat sinua hyvin.

Minulla on oikeus luomukseeni

Kuka omistaa oikeudet? Teosten julkaiseminen netissä ilman tekijän lupaa on kiellettyä. Teoksia ovat esimerkiksi valokuvat, runot, julisteet, levyjen kannet, julkkisten kuvat ja musiikkikappaleet.

"Voinko laittaa tämän nettiin"? Kysy kaverilta lupa, ennen kuin laitat kuvan hänestä nettiin. Älä levitä muiden henkilötietoja tai muita yksityisasiaita netissä. Muista myös, että toisen käyttäjän tunnuksen käyttäminen on väärin.

Oikeudet on laadittu yhteistyössä internetoperaattoreiden, palveluntarjoajien, järjestöjen ja viranomaisten kanssa.

Lähde: Nuorten Netiketti. Saatavilla

http://www.tietoturvakoulu.fi/5CMOzP4az/Nuorisonetiketti_ttkoulu.pdf

(luettu 10.6.2010).

Rohkeasti nuorten kanssa nettiin!

Nettiopas nuorten kanssa toimiville aikuisille – sopii myös aloittelijoille

Teksti Auri Lyly ja Minna Ahola

Tämän oppaan tarkoitus on avata internetin pelien ja yhteisöjen maailmaa nuorten parissa toimiville aikuisille ja rohkaista menemään nuorten kanssa nettiin – sillä netissä ovat kaikki! Kasvattajien on tärkeää tietää, mitä nuoret netissä tekevät, ja ohjeistaa nuoria varovaisuuteen. Aikuiset voivat kuitenkin mennä askeleen pidemmälle: löytää netin mahtavat mahdollisuudet ja harrastaa ja viettää aikaa netissä yhdessä nuorten kanssa.

Nuoret eivät näe ”nettielämää” ja ”todellista elämää” vastakkaisina, vaan ne täydentävät toisiaan. Esimerkiksi netin pikaviestipalstalla Mesessä jatketaan illalla luontevasti keskustelua siitä, mihin erottaessa jäätiin. Sosiaalisuutta tukevien keskustelu- ja yhteisösivustojen ohella netissä on valtavasti pelejä ja erilaisia alustoja, jotka tukevat nuorten luovuutta ja kekseliäisyyttä.

15–21-vuotiaista nuorista 90 % viettää netissä aikaa 10 tuntia viikossa. Kasvokkaista kohtaamista netti ei korvaa, ja onkin syytä muistaa, ettei aikuisten osallistumisen nettailuun tule tarkoittaa reaali maailman kontaktien vähentymistä. Parhaimmillaan oleskelu netissä nuorten kanssa kuitenkin avaa aikuisille todellisen näyteikkunan nuorten maailmaan ja ajatteluun ja lähentää sukupolvia toisiinsa.

Nuori voi kokea myös kiusalliseksi, jos aikuinen käy vaikkapa katsomassa hänen kuviaan ja tekstejään netissä. Aikuisen tulee antaa nuorelle riittävä ”oma alue”, mutta nuoren on myös tärkeä ymmärtää, että julkinen omien kuvien ja tietojen levitys todella on julkista: myös nuoriso-ohjaaja, äiti tai opettaja voi niitä käydä katsomassa.

Huomio: jos törmäät netissä termiin, jota et ymmärrä, voit yrittää löytää vastauksen nettisanakirjasta <http://www.rollikka.net/tulkkaa/nettisanasto.shtml>.

Keskustelupalstat, pikaviestit ja yhteisöt

Nuoret kommunikoivat verkossa yhä enemmän, ja yhteisöjä sekä muodostetaan että ylläpidetään netin välityksellä. Viestiminen netissä on suosittua muun muassa siksi, että se on nopeaa, siellä voi kommunikoida monen henkilön kanssa samanaikaisesti ja se on myös huomattavasti puhelimessa puhumista edullisempaa.

Miten netissä sitten kommunikoidaan? Usein julkisilla palstoilla ei käytetä omaa nimeä vaan nimimerkkiä eli nickiä (nickname). Keskusteluympäristöjä on monenlaisia, tässä yleisimmät:

- **IRC-Galleria**

IRC-Galleriassa (eli galleria, galtsu tai irkki) palveluun rekisteröityneet käyttäjät voivat esitellä valokuviaan ja kommunikoida keskenään lukuisin eri tavoin. Muiden kuvia ja profiileja kommentoimalla voi tutustua samanhenkisiin ihmisiin. Kuvahaun avulla voi etsiä kuvia tietystä aiheesta ja käyttäjähaulla taas tuttuja. Yhteisöissä voi keskustella tietystä kiinnostavasta aiheesta kuten kirjallisuudesta tai filosofiasta, aiheita on tuhansia. Gallerias- sa voi myös pitää nettipäiväkirjaa eli blogia. Osoite www.irc-galleria.net. Vastaavia sivustoja ovat mm. www.kuvake.fi (tai www.herutus.net), www.ii2.org ja www.kavereita.net.

- **Facebook**

Facebook eli naamakirja on yhteisöpalvelu joka tarjoaa käyttäjille mahdollisuuden kuvallisen käyttäjäprofiiliin ja blogin/mikroblogin luomiseen sekä yhteydenpitoon ystäviensä kanssa. Facebookissa on myös mahdollista liittyä erilaisiin yhteisöihin ja saada tietoa tulevista tapahtumista. Sivustolla löytyy myös erilaisia sovelluksia, jotka tarjoavat hyötyä ja huvia. Facebook on tällä hetkellä maailman 4. vierailuin sivusto.

Osoite www.facebook.com.

- **Mese**

Messenger eli Mese on huippusuosittu pikaviestiohjelma, jota käytetään tuttujen kanssa keskusteluun. Se on reaaliaikainen eli kun kirjoitat kaverillesi tekstiä, se ilmestyy hänen ruudulleen heti, jos hänellä on Mese auki. Kirjoitettujen viestien lisäksi mesen kautta voi soittaa ääni- tai videopuheluita sekä lähettää erilaisia tiedostoja mm. kuvia. Näet myös ketä Mese-listalaisiasi kulloinkin on koneen ääressä. Käytetyin on Microsoftin Messenger-ohjelma, jonka saa ladattua ilmaiseksi osoitteesta

www.microsoft.com/windows/messenger/fi.

Mese on turvallinen, koska käyttäjä itse määrittää, ketkä saavat nähdä hänen tietonsa.

Mesessä on tyypillistä runsas hymiöiden käyttö.

- **Habbo**

Habbo Hotelli eli Habbo on virtuaalinen maailma, jossa käyttäjät luovat omat hahmonsia huoneineen päivineen. Tilassa voi liikkua maksutta, mutta paikallisella Habbo-valuutalla voi ostaa lisäpalveluita, kuten sisustaa huonettaan. Rahaa ei kuitenkaan pääse tuhlaamaan rajattomasti, sillä viikon sisällä voi käyttää enintään 7 euroa.

Ensikertalaiselle: mene osoitteeseen www.habbo.fi ja klikkaa alasivua "Oletko uusi?". Sivulla neuvotaan, miten rekisteröidyt Habbon asiakkaaksi ja luot oman kotisivusi ja hahmosi: keksit itsellesi nimen ja valitset vaatteet, hiukset ja ihonvärin. Sitten voit lähteä kiertelemään hotellin eri huoneissa, kuppiloissa, kirjastossa yms.. Hahmot juttelevat keskenään kirjoittamalla tekstiä, joka ilmaantuu puhekuplaan ruudulle, ja kaveriksi voi kysyä ketä vain! Sivulla on helpot ohjeet kaikkeen ja lisävinkkejä voit kysyä muilta habbolaisilta.

Habbosta löytyy myös Netari-nuorisotalo ja monet järjestöt kuten Mannerheimin Lastensuojeluliitto ovat tarjonneet Habbossa mahdollisuutta keskustella aikuisten kanssa (ks. alempana Netari – nuorisotalo netissä).

Habbon ympärille on muodostunut paljon erilaisia nettisivuja, joilla julkaistaan Habboon liittyvää taidetta, sarjakuvia, lyhytfilmejä, pilakuvia ja paljon muuta. Katso esim. www.valve.fi/compo/habbowood/, www.kala-stamo.net, www.nerokala.com ja www.kuplakylpy.com/.

- **Kaksoiselämää**

<http://teen.seconddlife.com> on 13-17-vuotiaille nuorille tarkoitettu sivusto, jossa pääsee luomaan itselleen hahmon ja tutustumaan muihin nuoriin virtuaalimaailman syövereissä. Hahmosta voi tehdä omannäköisensä ja aikaansa voi kuluttaa ystävien kanssa vaikka virtuaalikaupissa. Palvelun kehittäjät tuovat välillä maailmaan myös opettajia, jotka järjestävät nuorille erilaisia kursseja ja tarjoavat mahdollisuuden ihan oikeaan oppimiseen.

- **Chat**

Chatit ovat reaaliaikaisia keskustelupalstoja. Jotkut chatit vaativat rekisteröitymisen, jotta voit kirjoittaa palstalle. Chatteja on lukemattomia, ja niitä on eri aiheista. Myös esim. Habbo Hotellissa ja Irc-galleriassa on omat suositut chattinsä.

- **Foorumit**

Keskustelufoorumit eivät ole reaaliaikaisia, vaan viestit jäävät foorumille talteen ja niitä voi kommentoida ja lukea myöhemminkin. Foorumit liittyvät yleensä tiettyihin aihealueisiin kuten roolipelaajiin ja voivat olla suhteellisen sisänpäin lämpiäviä. Esimerkiksi www.couchsurfing.com -sivustolla matkailusta innostuneet voivat etsiä ilmaista yösijaa, opastusta tai seuraa samanhenkisistä ihmisistä ympäri maailmaa.

Foorumeja on myös esim. monilla nuortenlehdillä. Lapsille on esimerkiksi www.koululainen.fi, jossa on Välkä-keskustelupalsta. Nuorten tyttöjen suosikki on Demi-lehden keskustelufoorumi osoitteessa www.demi.fi. Myös www.sooda.com ja www.basso.fi (musiikki) ovat myös tutustumisen arvoisia.

- **Blogit**

Bloggaus eli nettipäiväkirjan pitäminen on ollut jonkin aikaa muodikasta myös aikuisten parissa. Omaan blogiin voi lisätä myös kuvia, videota ym. sekä linkkejä itseään kiinnostaville nettisivuille. Suosituimmat blogit keräävät valtavia lukijajoukkoja. Yksi suosituista sivustoista on www.blogger.com. Nuorten Akatemialta Homma-rahaa saaneet pitävät blogia ja kertovat projekteistaan osoitteessa www.homma.fi ja www.skene-x.net. Suomalaisten blogien hakemistoista suurin löytyy osoitteesta www.blogilista.fi.

Verkostoitumispalveluja, joissa luodaan oma profiili, pystytään tarkastelemaan myös muiden profiileja ja kommentteja sekä kyetään viestimään muiden kanssa, on monia erilaiseen ideaan pohjautuvia. Nuorten suosimaan twitteriin www.twitter.com käyttäjät kirjaavat tekemisiään. www.linkedin.com perustuu ajatukselle, että ihmiset ovat toisiinsa yhteydessä kuuden muun ihmisen kautta.

Omia videoita ja musiikkia

Nuoret laittavat nykyään nettiin kaikkien nähtäväksi mitä erilaisimpia tuotoksiaan. Kuka tahansa voi pompata julkikseksi laittamalla nettiin kännykällään kuvatun pätkän itsestään ja kavereistaan tai vaikkapa bändinsä demon. Myös kaupalliset tahot kuten tv-kanavat ovat löytäneet nämä tiedonvälityksen kanavat.

- **YouTube**

www.youtube.com on hyvin suosittu sivusto, jolle kuka tahansa voi laittaa kaikkien nähtäväksi mm. videoita ja musiikkia. Sivuilta löytyy niin ammattilaisten tekemää materiaalia kuin kotivideoitakin. Yksinkertaisimmillaan videot ovat digikameralla tai kännykällä kuvattua pätkiä, joiden siirtäminen nettiin on helppoa. YouTubeen pätevät samat ohjeet kuin useimpiin muihinkin tämäntyyppisiin sivustoihin: voit luoda ilmaiseksi oman profiilisi ja tutustua muiden tietoihin. Sitten voit kutsua muita ystäviksesi, ja näin verkostoitua. Videoita löytyy myös monista muista osoitteista, katso esimerkiksi www.funnyjunk.com ja www.theoneminutesjr.org.

- **Oman musiikin esittely**

Osoitteessa www.mikseri.net voi kuunnella suomalaista musiikkia ilmaiseksi. Mikseri on Suomen suurin ilmaisen musiikin Internet-jakelija. Sivustojen kautta artistit voivat lähettää kappaleitaan kaikkien kuunneltavaksi. Mikserin kautta monet bändit ovat ponnahtaneet julkisuuteen. Rekisteröityneet käyttäjät voivat myös arvostella ja kommentoida kappaleita, kirjoittaa forumille sekä luoda omia soittolistoja. Erittäin suosittu sivusto.

- **MySpace**

www.myspace.com on samantyyppinen sivusto kuin YouTube, mutta keskittyy musiikkiin. Lisäksi se on verkostoitumispalvelu johon voi luoda omat kotisivut.

Luovaa toimintaa

Netti tarjoaa parhaimmillaan ainutlaatuisia mahdollisuuksia toteuttaa omaa luovuuttaan. Kehittyneet välineet ovat usein myös maksuttomia. Myös perinteinen askartelu ja taiteilu kukoistaa netissä – virtuaalista voikin olla vain omien teosten kuvien esittely ja vaihtelu netissä.

- **Animaatiot**

Itse tehtyjä animaatiopätkiä voi käydä katsomassa osoitteessa www.albinoblacksheep.com ja sieltä löytyy myös videoita ja pelejä. Sivustolta löytyy ohjeita oman animaation tekemiseen ja sieltä voi ladata ilmaisia ohjelmia. Toinen animaatiosivusto, josta saa myös ladattua ilmaisen ohjelman, löytyy osoitteesta www.creatoon.com. Kokeile ajan kanssa ja huomaa, ettei se niin vaikeaa ole!

- **Virtuaaliset paperinuket**

Virtuaalisten paperinukkejen askartelu on todellista retroilua! Osoitteesta www.stardoll.com löytyy satoja virtuaalisia julkkispaperinukkeja, joille voi perinteisten paperinukkejen tapaan pukea erilaisia asukokonaisuuksia ja asusteita. Valmiita nukkeja voi lähettää tutuille tai tallentaa niitä itselleen kuten kiiltokuvia ennen vanhaan. Tallentaminen ja lähettäminen vaatii rekisteröitymisen. Nuket voi myös printata. Sivuston peruskäyttö on ilmaista. Maksusta saa lisäominaisuuksia.

- **Demot**

Demot ovat tietokoneella tehtyjä audiovisuaalisia ohjelmapätkiä, joiden tekemiseen on käytetty mahdollisimman vähän tietokoneen resursseja ja joiden tavoite on silti olla mahdollisimman näyttäviä. Demojen tekeminen vaatii siis tietotekniikkataitoja. Tietoa löytyy muun muassa osoitteesta www.assembly.org. Demojen tekeminen ei sovi aivan aloittelijoille.

- **Decot**

Swapparit kierrättävät vihkosia, joihin jokainen tekee oman teoksensa eli sivunsa. Vihkot sisältävät kuvataidetta, runoja tai muuta mielikuvitusta vaativaa. Vihkot siis tehdään oikeasti itse käsin ja niistä skannataan nettiin kuvat, joita muut voivat kommentoida. Sivustot vaihtelevat, voit etsiä hakukoneella kuten Googlessa (ks. alla Tiedonhaku: Google).

- **Runokone**

”Runokone voi antaa ideoita runojen kirjoittamiseen. Kuka ties´ - jos hyvin käy, teos on jo sinänsä helmi. Kokeile.” Osoitteesta www.runokone.com voi julkaista oman runon tai lukea muiden kirjoittamia runoja.

- **Fanifiktio**

Fanifiktiossa kirjoitetaan tarinoita käyttäen henkilöitä, tapahtumia ja paikkoja esimerkiksi kirjasta, TV-sarjasta tai elokuvasta. Englanninkieliset fanfictionsivut löytyvät osoitteesta www.fanfiction.net ja suomeksi esimerkiksi osoitteesta http://www.fanfiction.net/community/Fanfiction_in_Finnish/4957/.

- **Kuvat**

Netistä löytyy erilaisia kuvapankkeja, jonne käyttäjät voivat laittaa erilaisia kuva-aineistoja. Muut saavat käyttää kuvia, mutta tietyin rajoituksin, jotka selviävät kultakin sivustolta erikseen. Tällaisia kuvapankkeja löytyy osoitteesta www.flickr.com, www.everystockphoto.com ja www.openphoto.net.

Parodiaa

Koska nettiin voi kuka tahansa tehdä sivut, löytyy sieltä vaikka mitä hauskaa, luovaa ja ajassa kiinni olevaa.

- **Pissismi**

Osoitteessa www.pissismi.org on eräänlainen "harrastussivusto" joka parodioi pissismiä (pissiksillä tarkoitetaan useimmiten tyttöjä, joille ulkonäkö, meikkaus, pojat ja päihteiden käyttö ovat korostuneen tärkeitä). Sivuston mukaan pissismi eli pissaliisuus (tytöt) tai fruttarius (pojat) on elämäntapa, jossa on neljä elementtiä: ulkonäkö, kieli, käyttäytyminen ja asenne. Mainio esimerkki pissiksen chattaamistyylistä löytyy täältä: www.pissismi.org/image/chat.jpg.

- **Wikipedia-parodia**

Toinen parodiasivusto on <http://hiki.pedia.ws/wiki/Etusivu> joka parodioi avointa nettitietosanakirjaa Wikipediaa. Oikea Wikipedia löytyy suomeksi osoitteesta <http://fi.wikipedia.org>. Wikipedian sisältöä kuka tahansa voi muokata. Rohkeimmat povaavat jo perinteisten tietosanakirjojen kuolemaa Wikipedian kasvavan suosion vuoksi.

Pelejä

Netissä pelataan paljon. Verkkopelit mahdollistavat sen, että peliseuraa löytyy mihin aikaan tahansa ja mistä päin maailmaa tahansa. Tulevaisuuden pelitrendejä ovat VTT:n tutkija Sonja Kankaan mukaan ainakin sellaiset sovellukset, joissa käyttäjät itse luovat pelejä tietyn valmiin pohjan päälle.

- **RuneScape**

RuneScape on fantasiamaailmaan sijoittuva suosittu roolipeli, jota voi pelata ilmaiseksi. Rahalla saa jäsenyyden, jolla saa peliin lisäominaisuuksia. Peli sijoittuu keskiaikaiseen Gielinor-nimiseen fantasiamaailmaan ja löytyy englanninkielisenä osoitteesta www.runescape.com. Uudet pelaajat aloittavat pelinsä Tutorial Islandilta, jolla opetetaan perustaidot. Omaa pelihahmoa ja sen tavaroita ohjataan hiirellä. RuneScapen ympärille on perustettu monia yhteisöjä ja klaaneja, mikä kertoo osaltaan pelin yhteisöllisestä luonteesta.

- **Word of Warcraft (WoW), Counter Strike ja Starcraft**

Nämä ovat suosittuja (maksullisia) pelejä. Pelit siis kukin pelaaja ostaa kotiinsa, mutta niitä voi sitten pelata verkossa muiden kanssa. Pelit ovat sisällöltään paljon muutakin kuin tappamista ja räiskintää. Helsingin kaupungin nuorisoasiainkeskuksen Reaktorissa on peliluola, jossa voi suljetussa verkossa pelata juuri näitä pelejä. Nuorisotyöntekijä Tero Huttunen sanoo Helsingin Sanomissa, että "usein puhutaan pelien väkivaltaisesta sisällöstä, mutta me koetamme korostaa enemmän joukkueellisuutta. Jos lähtee yksinään hyökkäämään eikä suunnittele joukkueen kanssa, häviää useammin."

- **Peliportaaleja**

Suosittuja peliportaaleja, joilta löytyy monenlaisia pelejä, ovat esimerkiksi www.miniclip.com, www.gamerival.com ja www.peli.fi. Myös Nelosen sivut www.nelonen.fi.

Netari – nuorisotalo netissä

Netari on netissä toimiva nuorisotalo, jonka avulla pyritään tavoittamaan nuorisotyön piiriin erityisesti ne nuoret, jotka viihtyvät paljon netissä. Netarin toiminta on alkanut vuonna 2004 ja alkuun toiminta käynnistyi pääkaupunkiseudun hankkeena. Vuonna 2007 toiminta on kuitenkin laajentunut valtakunnalliseksi ja tällä hetkellä mukana on 24 kuntaa, joista kustakin ainakin yksi nuoriso-ohjaaja tekee osa-aikaisesti oman työnsä ohessa verkko-nuorisotyötä. Netarin toiminta on säännöllistä ja reaaliaikaista ja se toimii kuin mikä tahansa nuorisotalo. Sen tilat sijaitsevat tosin netissä, kahdessa verkkoyhteisössä, Habbossa ja IRC- Galleriassa. Näissä verkkoyhteisöissä nuoret voivat keskustella toistensa tai nuoriso-työntekijöiden kanssa chatin välityksellä. Netari järjestää myös erilaisia tapahtumia, teemailtoja ja miittejä nuorille. Suomen Nuorisoyhteistyö Allianssin Nuorisotiedon talo –linkkikirjastoon on koottu verkkotietoa nuorisoalan ammattilaisille www.alli.fi > kirjasto- ja tietopalvelut.

Materiaalia keskusteluun nuorten kanssa

Nuoret haluavat keskustella aikuisten kanssa netin käyttöön liittyvistä asioista, erityisesti siitä, miten siellä liikutaan turvallisesti.

- **Netiketti**

Netissä niin kuin muussakin kanssakäymisessä on omat käyttäytymiskoodinsa. Koodia kutsutaan netiketiksi, ja netiketin perusteet löytyvät esimerkiksi osoitteesta www.internetopas.com/netiketti/.

- **MLL:n nuortennetti**

www.nuortennetti.fi on Mannerheimin Lastensuojeluliiton sivusto lapsille ja nuorille. Sivusto opastaa turvalliseen netin käyttöön, ja siellä voi myös testata nettitaitonsa.

- **Pelastakaa Lapset ry:n nettiturvallisuustyö**

Pelastakaa Lapset ry kouluttaa lasten ja nuorten kanssa työskenteleviä sekä lasten ja nuorten suosimien verkkopalveluiden toimijoita. www.pelastakaalapset.fi -sivuilta löytyy myös nettivihje-palvelu, johon internetin käyttäjät voivat ilmoittaa kohtaamastaan laittomasta aineistosta.

- **Mediakasvatus**

Mediakasvatuksesta kiinnostuneille on tarjolla esimerkiksi mediaopettaja Anne Rongaksen ylläpitämä blogi www.mediaope.blogspot.com, joka sisältää lukuisia linkkejä eri media-kasvatussivustoille. Esim. www.koulukino.net tarjoaa materiaalia siihen, miten elokuvista voi keskustella nuorten kanssa. Toinen kiinnostava blogi löytyy osoitteesta www.mediakasvatus.blogspot.com/.

- **Tiedonhaku: Google**

Omiin tarkoituksiisi parhaat sivustot löydät itse surffaamalla, ja ehdottomasti paras paikka aloittaa minkä tahansa asian etsintä netistä, on jokin hakukone kuten www.google.fi. Googlen suosioista kertonee jo sekin, että termi googlettaa on jo yleisesti käytössä.

- **Suosituimmat sivut**

Sivustojen suosio vaihtelee, kunkin viikon suosituimmat kotimaiset sivustot voi käydä tarkistamassa osoitteesta www.gallupweb.com/tnsmetrix/.

Lähde: NuortenAkademia. Saatavilla

<http://www.nuortenakademia.fi/service.cntum?serviceType=serviceDocumentSection&documentId=26864&forceDownload=true> (luettu 10.6.2010).

